

PSIHIKOS
SVEIKATOS
PERSPEKTYVOS

LNF
LIETUVOS
NEGALIOS
ORGANIZACIJŲ
FORUMAS

LR Prezidentui Gitanui Nausėdai

LR Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkui
Tomui Vytautui Raskevičiui

LR Ministrėi Pirmininkei Ingridai Šimonytei

LR Sveikatos apsaugos ministrui
Arūnui Dulkiui

LR Užsienio reikalų ministrui
Gabrieliui Landsbergiui

LR Teisingumo ministrei
Evelinai Dobrovolskai

Kopija

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrei
Monikai Navickienei

KREIPIMASIS DĖL NEPRITARIMO OVIEDO KONVENCIJOS PAPILDOMO PROTOKOLO PRIĖMIMUI
2021 m. gegužės 17 d., Vilnius, Reg. Nr. 1060

Kreipiamės tarptautinių ir nacionalinių nevyriausybinių organizacijų¹ vardu dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės pozicijos sprendžiant Žmogaus teisių ir biomedicinos konvencijos (toliau - Oviedo konvencijos) Papildomo protokolo dėl žmogaus teisių ir orumo apsaugos priėmimą, kuriame numatoma įtvirtinti priverstinį hospitalizavimą ir priverstinį gydymą psichosocialinę negalią turintiems asmenims. **Prašome Lietuvos vyriausybės oficialiai nepritarti** Oviedo konvencijos papildomo protokolo priėmimui. Primename, kad XVIII LR Vyriausybės Programoje įsipareigojama vadovautis žmogaus teisių ir orumo vertybėmis, kad Vyriausybės priimami sprendimai būtų teisingi visų visuomenės narių atžvilgiu (29), vadovautis teisėtumo, pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms, atvirumo, efektyvumo principais (186), pasitelkti tarptautinių organizacijų rekomenduojamus standartus bus kaip teisėkūros gaires, [...] užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos ratifikuotos tarptautinės sutartys ir Europos Sąjungos teisės aktai būtų įgyvendinami tinkamai (191.5), formuoti Lietuvos užsienio politiką, grindžiamą tokiais principais: laisvės, demokratijos, žmogaus teisių, tarptautinės teisės viršenybės, daugiašalio sprendimų priėmimo. Vyriausybės programoje nurodoma, kad žmonės su negalia vis dar lieka viena labiausiai diskriminuojamų žmonių grupė Lietuvoje, ypatingą dėmesį skirsime identifikuodami žmogaus teisių pažeidimus psichikos sveikatos priežiūros srityje (113.2, 113.3).

Oviedo konvencija buvo pasirašyta 1997 m. Ispanijoje, Lietuva ją ratifikavo 2002 metais. Ši konvencija yra teisiškai įpareigojantis dokumentas, ginantis žmogaus teises ir pagrindines laisves biomedicinos srityje, įtvirtinantis tarptautines bioetikos normas. Visgi prieš keletą metų pateiktas

---

¹ Europos neįgaliųjų forumas, Mental Health Europe, VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ ir „Lietuvos negalios organizacijų forumas“.

papildomo Konvencijos protokolo projektas mums ir tarptautinei bendruomenei sukėlė itin didelį susirūpinimą. Šis papildomas protokolas skirtas asmenų, turinčių psichikos sveikatos sutrikimų, žmogaus teisių ir orumo apsaugai taikant priverstinę hospitalizaciją ir priverstinį gydymą.

Kaip nevyriausybinės organizacijos, dirbančios žmonių su negalia, įskaitant psichosocialinę negalią, teisių apsaugos ir interesų užtikrinimo srityje, raginame Lietuvos vyriausybę nepritari ti Oviedo konvencijos papildomo protokolo priėmimui. Jau anksčiau, 2018 m. bei 2020 m., Sveikatos apsaugos ministerijai ir Užsienio reikalų ministerijai esame išreiškę nepritarimą šio papildomo Protokolo projektui.

Savo kreipimąsi ir nepritarimą grindžiame toliau išvardintais argumentais.

- Šis protokolas yra nesuderinamas su Jungtinių tautų (JT) Neįgaliųjų teisių konvencija, kuri yra ratifikuota 46 iš 47 Europos Tarybos šalių narių, įskaitant ir Lietuvą. JT Neįgaliųjų teisių konvencija priimta 2006 m. įtvirtino naujus žmogaus teisių standartus dėl asmenų su negalia lygybės prieš įstatymą, laisvės ir saugumo apsaugos, kt. Papildomo Oviedo konvencijos protokolo priėmimas sukurtų prieštarigus standartus šalims narėms tarptautiniu, regioniniu bei nacionaliniu lygiu, bei apsunkintų psichikos sveikatos srityje vykstančias pažangias į žmogaus teisių standartų užtikrinimą orientuotas reformas.

- Oviedo konvencijos papildomo protokolo priėmimas ženkliai prisidėtų prie psichikos sveikatos paslaugų teikimo priverstiniu būdu praktikų plėtojimo, kurios yra kritikuojamos visos Europos mastu, įskaitant ir Europos Tarybos Parlamentinę asamblėją². Parlamento Asamblėja Rekomendacijoje Nr. 2158 (2019) pakvietė Ministrų komitetą parengti gaires dėl prievartos psichikos sveikatos teikimo srityje nutraukimo. Panaši iniciatyva yra Pasaulio sveikatos organizacijos parengtas QualityRights priemonių paketas ir planuojamos geros praktikos gairės dėl bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų, skatinančių žmogaus teises ir sveikimą.

- Geriausias ir teisingiausias kelias siekiant užtikrinti asmenų, turinčių psichikos sveikatos sutrikimų ar psichosocialinę negalią, teises yra vengti priverstinių gydymo praktikų psichiatrijoje, plėtojant ir užtikrinant alternatyvių sveikatos ir socialinių paslaugų spektrą ir individualizuotą pagalbą. Egzistuoja alternatyvos priverstinei hospitalizacijai ir priverstiniam gydymui psichikos sveikatos krizę išgyvenantiems asmenims³. Jas reikėtų nedelsiant imti diegti, įtvirtinti ir plėtoti Lietuvoje.

- Lietuvos Psichikos sveikatos priežiūros įstatymas, deja, neužtikrina alternatyvių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų plėtojimo, o jame įtvirtintas priverstinio hospitalizavimo ir gydymo taikymas yra kritikuojamas 2016 m. JT Neįgaliųjų teisių komiteto Rekomendacijose Lietuvai.

- Per visą minėto Papildomo protokolo rengimo laikotarpį, tokios suinteresuotos šalys kaip JT Neįgaliųjų teisių komitetas⁴, JT Specialieji pranešėjai, JT Darbo grupė dėl savavališko sulaikymo, Tarptautinės ir Europos mastu veikiančios žmonių su negalia teises atstovaujančios nevyriausybinės organizacijos⁵, patys asmenys, turintys tiesioginę ir išgyventą psichiatriinių paslaugų patirtį, Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras ir Parlamentinės Asamblėja reikalavo, kad minėto Papildomojo protokolo būtų atsisakyta.

Nepaisant tarptautinės bendruomenės išsakytų prieštaravimų, Europos Tarybos Bioetikos komiteto nariai susitarė balsuoti dėl galutinio protokolo projekto teksto 2021 m. Birželio 1–4 d. Komiteto plenariniame posėdyje. Visos Europos Tarybos valstybės narės turi teisę balsuoti šiame posėdyje.

---

² Resolution 2291 (2019) Ending coercion in mental health: the need for a human rights-based approach

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=28038&lang=en>

³New MHE report on promising practices to end coercion in mental health services

<https://www.mhe-sme.org/coercionreport/>

⁴ **"Statement by the Committee on the Rights of Persons with Disabilities calling States parties to oppose the draft Additional Protocol to the Oviedo Convention"** - Adopted at the CRPD 20th session (27 August - 21 September 2018)

⁵ The [European Disability Forum](#), ENIL, [Mental Health Europe](#), the [European Network of Ex/Users and Survivors of Psychiatry](#) and other NGOs strongly oppose the proposed Oviedo Protocol. <https://mailchi.mp/edf-feph/additional-protocol-to-the-oviedo-convention-get-your-government-to-oppose-forced-treatment-and-placement-of-persons-with-disabilities?e=e7d46d7e6e>

Atsižvelgiant į išsakytus argumentus raginame nepritari Oviedo konvencijos protokolo projekto priėmimui ir užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos atstovas balsuotų prieš protokolo priėmimą Komiteto plenariniame posėdyje, taip siekiant Vyriausybės įsipareigojimų įgyvendinimo ir žmogaus teisių standartų užtikrinimo psichikos sveikatos priežiūros sistemoje.

European disability forum (EDF)⁶ yra didžiausias Europos mastu bei ES šalių narių mastu veikiančias neįgaliųjų organizacijas vienijantis forumas, atstovaujantis apie 100 mln. Europiečių, turinčių negalią. MHE ir EDF kartu su kitomis Europos nevyriausybinėmis organizacijomis griežtai prieštarauja šio Protokolo priėmimui⁷

Mental Health Europe (toliau - MHE)⁸ narė. MHE yra didžiausia nepriklausoma skėtinė organizacija, atstovaujanti Europos psichikos sveikatos paslaugų vartotojus, šioje srityje veikiančius specialistus ir paslaugų teikėjus.

„Lietuvos negalios organizacijų forumas“ yra skėtinė įvairių negalią atstovaujančių organizacijų asociacija Lietuvoje

VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ yra

Pagarbiai,

Lietuvos negalios organizacijų forumas prezidentė
Europos neįgaliųjų forumo Tarybos narė

Dovilė Juodkaitė

VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ direktorė
MHE Tarybos narė

Karilė Levickaitė

Kreipimąsi palaiko Vytauto Didžiojo universiteto
Socialinio darbo katedros profesorius,
Jungtinių tautų Neįgaliųjų teisių komiteto narys ekspertas,
vicepirmininkas

Jonas Ruškus

---

6 <http://www.edf-feph.org/>

7 The European Disability Forum, ENIL, Mental Health Europe, the European Network of Ex/Users and Survivors of Psychiatry and other NGOs strongly oppose the proposed Oviedo Protocol. <https://mailchi.mp/edf-feph/additional-protocol-to-the-oviedo-convention-get-your-government-to-oppose-forced-treatment-and-placement-of-persons-with-disabilities?e=e7d46d7e6e>

8 <https://mhe-sme.org/>